

The positive trends in relations between the Central Asian states observed after the change of power in Uzbekistan at the end of 2017 and later in Kazakhstan. Those process does not seem quite similar to the previous numerous "re- sets".

Probably, at this stage we can't talk about the beginning of regional integration in Central Asia, but the normalization of interstate relations, the settlement of fundamental contradictions, understanding and readiness for dialogue and cooperation between the countries of the region at this stage.

If a second attempt brings more luck than previous one, then the question of the economic prerequisites will be critical aspects for further development. If the construction of supra- regional identity (identity above the state) will be able to respond to tough questions like "What do we have in common in order to unite?", then the economic aspect should provide an answer to the question "why should we unite?".

References:

1. Allison Roy (2008), "Virtual Regionalism, Regional Structures and Regime Security in Central Asia", *Central Asian Survey*, vol. 27, n 2, pp. 185–202
2. Bohr Annette (2004), "Regionalism in Central Asia: New Geopolitics, Old Regional Order", in *International Affairs*, vol. 80, n° 3, Wiley Online Library, pp. 485–502.
3. Canfield Robert L., (1992), "Restructuring in Greater Central Asia: Changing Political Configurations", in *Asian Survey* 32 (10). University of California Press, pp. 875–887.
4. Ebert F. 2015, *Five States and / or one region? National-regional dualism in Central Asia.*-Almaty, The Foundation, -31 p.
5. Flikke G., Wilhelmsen J., 2008. "Central Asia: A Testing Ground for New Great Power Relations, Oslo, Norwegian Institute of International Affairs, 2008; B. Lo." *Axis of Convenience: Moscow, Beijing and the New Geopolitics.*
6. Kushkumbayev, Sanat. 2016. *Central Asian Lego: Who Is Configuring the Region?* Almaty: Friedrich Ebert Foundation.
7. Libman, Alexander. 2012. "Studies of Regional Integration in the CIS and in Central Asia: A Literature Survey." *EDB Center for Integration Studies Report*, no. 2.
8. Mirziyoyev Shavkat, President of the Republic of Uzbekistan at the UNGA-72, Address available at https://www.un.int/uzbekistan/statements_speeches/address-he-mr-shavkat-mirziyoyev-president-republic-uzbekistan-unga-72
9. Satpayev Dosym. *Kazakhstan and Uzbekistan: partners or competitors?* Forbes.kz, 27.03.2017. https://forbes.kz/process/expertise/kazakhstan_i_uzbekistan_partneryi_ili_konkurentyi/
10. Wendt Alexander, *Anarchy is what States Make of it: The Social Construction of Power Politics International Organization*, Vol. 46, No. 2. (Spring, 1992), pp. 391-425

FTAMP 11.01.11

<https://doi.org/10.51889/2020-4.1728-8940.06>

Омирзакова Д.Д.*

*М.Х.Дулати атындағы Тараз өңірлік университеті
dinao-80@mail.ru*

САЯСИ МӘДЕНИЕТТІҢ ДЕМОКРАТИЯЛЫҚ ЖАҢАРУЫ

Аңдатпа

Саяси мәдениеттің өлшемі тарих өтінде қалыптасқан мәдени-рухани байланыстармен қабыстыра зерттелді. Осы жолда «демократия» түсінігінің мәні ашылып, оның жан-жақтылығы қарастырылды. Соның негізінде «демократияның» мәні бүгінгі заманауи құндылықтармен байланысы зерделеніп, оның қоғамдағы қызметі сараланды. Бұл жолда биліктің көріну формасы да мәдениетпен өлшенетіндігі тарих өтіндегі саяси жүйелермен салыстырмалы зерделенді. Әлем халқының дүниетанымындағы саяси мәдениеттің атқарған қызметі демократиялық өлшемдермен байытылды. Бүгінгі тәуелсіздікке қол жеткізген елдің саяси мәдениеті демократиялық жолмен жаңғыруы үшін мемлекеттің ұлттық құндылықтар мен діни құндылықтарды өзіне жинап, былайғы әлемдік дамумен

өзін жымдастыра алғанда ғана дамитыны тілге тиек етілді. Саяси мәдениеттің демократиялық жаңаруын саралағанда шетелдік және отандық ғалымдардың пікірімен санаса отырып қарастыру көзделді.

Түйін сөздер: демократия, охлократия, саяси мәдениет, құндылық, билік, толлерантық.

Omirezakova D.*

Taraz Regional University named after M.Kh. Dulati

DEMOCRATIC REVIVAL OF POLITICAL CULTURE

Abstract

In this article, a political culture is studied in conjunction with the cultural and spiritual ties formed in the course of history. The author reveals the essence of the concept of "democracy" and considers its versatility. Based on this, the essence of "democracy" is studied in combination with modern values, and its role in society is analyzed. Therefore, the fact that the form of power is also measured by culture has been examined in comparison with the political systems of history. The role of political culture in the worldview of the peoples of the world has been enriched by democratic criteria. The author remarks that for the democratic revival of the political culture of the newly independent country, the state can develop only if it collects national and religious values and integrates them with the further development of the world. During the analysis of the democratic renewal of political culture, opinions of foreign and domestic scientists is taken into account.

Key word: Democracy, ochlocracy, political culture, value, power, tolerance.

Омирзакова Д.Д.*

Таразский региональный университет имени М.Х. Дулати

ДЕМОКРАТИЧЕСКОЕ ВОЗРОЖДЕНИЕ ПОЛИТИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ

Аннотация

Сформировавшиеся в ходе истории измерения политической культуры изучаются во взаимосвязи с культурными и духовными связями. Исходя из этого была раскрыта многогранность и сущность понятия «демократия», которую изучали в сочетании с современными ценностями и дифференцировалась ее роль в обществе. Таким образом, форма власти также измеряется культурой, которую изучали в сравнении с политическими системами истории. Роль политической культуры в мировоззрении народов мира обогатилась демократическими критериями. Было отмечено, что для демократического возрождения политической культуры новой независимой страны государство может развиваться только в том случае, если оно собирает национальные и религиозные ценности и интегрирует их с дальнейшим развитием мира. При анализе демократического обновления политической культуры планировалось учитывать взгляды зарубежных и отечественных ученых.

Ключевые слова: демократия, охлократия, политическая культура, ценность, власть, толерантность.

Кіріспе.

Бүгінгі таңда еліміздің тәуелсіздігін баянды ету үшін кертартпалы кереғар түсініктерден арылып, жаңаша дамуды көздеп отыр. Бұл адамзаттың ендігі даму жолында қандай міндеттер мен талаптар тұрғанын анықтағалы отыр. Елдің тұрақтылығын сақтау үшін, ұлт аралық қатынастарда толеранттық ұстанымды жандандыру тұр. Осы жолда демократияның атқаратын қызметін анықтау маңызды. Саяси мәдениетке тоқталмастан бұрын, «демократия» деген ұғымның мәнін ашып алу керекпіз. Тарихта биліктің түрі өте көп болған. Бұқара халықтың билігін «охлократия» деп атаған. Біз «демократия» деген сөздің не мағына білдіретінін білмей кейде осы тіркесті көп қолданамыз. Шын мәнінде біздің мемлекет «демократиялық» мемлекетпе жоқ әлде охлократиялық мемлекетпе? Әрине, демократиялық мемлекет. Охлократиялық мемлекет деген сөзді ешкім қолданған емес, әрі естімегенде болар. Қара халықтың билігін «охлократия» деп атайды. Ал, ендеше демократиялық

мемлекет қандай мемлекет сонда. Ол мықтының билігі, байлардың билігі. Біздің тілімізге грек тілінен қаншама ғылыми терминдер келіп қосылды. Қазақ дүниетанымына парсы тілінен, араб тілінен қосылған ғылыми терминдер көп. Грек тілінің басқа тілдерден ерекшелігі сонда, «демократия» деген ұғымның бірнеше мағынасы бар. «Демократия» деген ұғым грек тілінен алынған. Ол «халық», «билік», «мықтының билігі» деген мағынаны білдіреді.

Зерттеудің методологиясы.

Мақалада зерттеудің теориялық негіздері мен практикалық жағы тарих өтіндегі мәдени-рухани, саяси байланыстардың мәнін ашуда салыстырмалы талдау жасалынды. Осы жолда шетелдік және отандық ғалымдардың пікірі есепке алынды

Ағымдағы жағдайды талдау.

«Демократия» деген сөз ең алғаш грек жерінде пайда болған. Ғалымдар ежелгі Афина жеріндегі билікпен байланыстырған. Қазіргі жербетіндегі елдердің билігінің барлығы демократиялық билікке негізделген. Дегенмен, биліктің бұл формасы әр түрлі деңгейде көрініс тауып отыр. Шындығына келгенде бұл байлардың билігі. Ендеше, бізді басқарып отырған да, сол байлар болып отыр. Биліктің көріну формасы да мәдениетпен өлшенген. Тарихта мәдени-саяси, рухани байланыстар ешуақытта толастамаған. Әлем халықтары алуан түрлі мәдени-саяси, рухани байланыстың негізінде өзін жетілдіріп отырған. Осы байланыстың негізінде ой өрбітетін болсақ, саяси мәдениеттің қоғамдағы орнын көрсету керекпіз. Саяси мәдениет өзіне ұлттық құндылықтар мен діни құндылықтарды өзіне жымдастыра білген ерекше құбылыс. Бұл халықтардың қандай қоғамда өмір сүріп отырғанымен өлшенген. Тарих өтінде қаншама халықтар бодан болып өмір сүрді. Былайша айтқанда, экономикасы мен саясаты тәуелді елдің жаңғыруы екі талай оны тарих дәлелдеді. Оған халифаттар мен империялар заманы дәлел. Бүгінгі тәуелсіз елдің рухани жаңғыруын біз өткен тарихпен сабақтастыра зерделегенде ұғынамыз.

Мәдениет біріншіден, адамсыз болмайды, екіншіден, адам әрекетінің саналы қызметі болғандықтан, адам дамуы мәдениетке байланысты. «Кребер мен Клакхонның атақты еңбегінде мәдениет сөзіне берілген жүзден астам анықтама бар. Оларды антропологтар, философтар, әдебиет сыншылары және т.б. негіздеген. Олар мәдениет сөзіне берілген антропологиялық анықтаманы алты топқа бөледі: дескриптивті(мазмұнға негізделген); тарихи(дәстүрге басымдық береді); нормативті (ережелер мен қағидаларды басты назарға алады); психологиялық(сұрақтарды шешуге бағытталған); құрылымдық (белгілермен жұмыс істейді) және генетикалық (мысалы, мәдениет адамзатқа тән өнім ретінде немесе жануарларға тән емес құбылыс ретінде). Менің осы анықтамаларды қарастырудан түйгенім – мәдениеттің құраушысы болып есептелуі мүмкін нәрселердің сан алуан болатындығы», - деген болатын[1,111б]. Әрине, батыс ғалымдарының мәдениетке қатысты айтқан ойлары бүгінде құнды болып отыр. Өз заманында, Леви-Брюльдің идеялары хронологиялық тұрғыдан Боас, Бенедикт Мидтің идеяларымен қатар дамыды. Олардың барлығы да бөтен мәдениеттерге романтикалық көзқараспен қараған. Леви-Брюль де романтицизм ықпалына түсіп, даулы, пікір- таластардың пайда болуына себеп болғаны да анық. Осыдан мәдениеттің адамзат өмірінде атқаратын қызмет мен ролінің жоғары екенін көріп отырмыз.

Ендеше, саяси мәдениет – тарихи құбылыс. Тарихтың даму өтінде саяси мәдениеттің құрамды бөліктері өзгеріп отырады. Біріншіден, саяси мәдениеттің көріну формасы ұлттық сипатта болады. Кезкелген саяси мәдениет өзіне тарихи-мәдени дәстүрді, қоғамдық-саяси практиканы, ойлаудың жеке формасын қалыптастырады. Кезкелген мемлекеттің өзінің ұстанатын саяси ұстанымы болады. Саясат әлемі -күрделі әрі алуан түрлігімен өте бай жүйе екені анық. Саяси қатынастардың алуандығы мен күрделілігі саяси мәдениетпен өлшенген. Кезкелген қоғамның саяси өмірінің барлық саласын саяси мәдениет қамтыған. Қоғамның ілгері дамуына саяси мәдениет өз нышанын танытқан. Бұқара халықтың саяси сауаттылығы мен құқықтық сауаттылығы жоғарғы болған кезде қоғамда даму темпі жоғары болған. Өкінішке орай, осы процесс біздің қоғамда жетісіңкіремейтіні анық. Осы саяси сауаттылықты көтеру үшін, халықтың білімі мен біліктілігі, саяси мекемелердің үгіт насихат жүргізу формасы жоғарғы деңгейде болу керек. Ол үшін не істеу кереміз? Сізбен бізге белгілі қоғамдық сананың түрлеріне: саясат, құқық, өнер, мораль-тәлім, философия жатады. Бұдан ғылым мен мәдениеттің тигізетін әсері зор екенін көрсетеді. Таптардың, мемлекеттің, ұлттардың түбегейлі мақсатын уағыздап қолдайтын қоғамдық ойлар формасын саяси сана деп тұжырымдаймыз. Ғалым Е.С.Қуандық: «Мысалы, Кеңестік дәуірде халық арасында коллективизм, интернационализм, патриотизм, сияқты советтік идеология мен психология қалыптасты. Қоғамдық психология қоғамдық сананың төменгі сатысы да, идеология жоғарғы сатысы. Идеология ешқашан өзінен-өзі, қоғамдық

психология секілді стихиялы түрде пайда болмайды. Оған көптеген факторлар әсер етеді. Нақты бір елдегі қоғамдық сананың қалыптасып дамуына басқа елдерде не басқа қоғамдарда пайда болған қоғамдық саналар да әсер етеді. Мысалы, капитализм жағдайындағы Ресейге Батыстың әсері немесе біздің қоғамымызға дүниежүзілік әсер»[2,1396],- деген ой білдіреді. Ғалымның бұл пікірімен толықтай келісуге болады. Бұдан мынадай қортындыларды алдыға шығара аламыз. Біріншіден, жабық қоғамның өзіне тән ерекшелігін назарда ұстағанымыз дұрыс. Екіншіден, дамудың көріну формасы әр дәуірде әр түрлі құндылықтарды алдыңғы орынға шығарып зерделеуі бұл заманауи талап болып отыр. «Қоғамдағы басқа да құбылыстармен байланысты болғандықтан саяси мәдениет тарихи дамудың өн бойында Платон, Аристотель, Макиавелли, Монтескье, Токвиль, Гегель және басқа да көрнекті саяси ойшылдардың үнемі назарында болған. Ал саяси мәдениет туралы мәселе ХХ-шы ғасырдың 50- жылдарынан бастап жеке ұғым болып айтыла бастады. Өйткені саяси мәдениет адамдардың іс-қимылдарына, мінез-құлқына және әртүрлі ұйымдардың іс қимылдарына, олардың ішкі және халықаралық саясатының құбылыстарына, қоғамдық үстемдік ететін саяси режимдер-тәртіптер мен жүйелерді бағалауға ықпал етеді және ең ақырында, саяси процестердің динамикасы мен бағытын, әрдайым түсіндіріп отырады. Кейінірек саяси мәдениеттің негіздемесін оның түсініктері жайлы зерттеу жұмыстарын американдық зерттеушілері Г.Алмонд, С.Верба «Азаматтық мәдениет» деп аталатын еңбектерінде жазып кейіннен оған әжептәуір өзгерістер енгізген»[2,141]. Бізге белгілі, саяси мәдениет тұжырымдамасын белгілеп, оны дамытуға Э.Дюргейм, Т.Веблен, Т.Парсонс, Л.Пай, Р.Такер, С.Липсет, Е.Шейх секілді ғалымдар ғылымға өз үлесін қосқан болатын. Жалпы алған да, «саяси мәдениет» деген ұғымды алғаш енгізіп, қолданған ХVIII ғасырда өмір сүрген немістің философ ғалымы Иоганн Гердер болып саналады. Саяси мәдениеттің тарихтағы орнына көзжүгіртетін болсақ, оның алуан түрлі көзқарастарды қалыптастырған анықтамалардың бары анық. Саясаттанушы Е.Вятрдың анықтамасына жүгінсек: «саяси мәдениет-өкімет пен азаматтар арасындағы өзара қарым-қатынастарға байланысты мақсаттар, құндылықтар мен жүріс-тұрыс беталысы актілерінің жиынтығы. Сондықтан саяси мәдениетке мыналарды жатқызады: а) саясат жайлы білімі, фактілермен таныстығы, оларға қызығушылығының болуы; б) билікті іске асыруға қатысты саяси құбылыстарды, құндылықтардың талдануын бағалай білу; в) саяси мақсаттың сезімге әсер ететін жағы- мысалы отанды сүю, оның жауларына өшпенділік; г) әртүрлі жағдайда қандай әрекет жасауды анықтайтын сол қоғамда әбден танылған саяси мінез-құлықтың үлгілері»,-деген болатын[3]. Осыдан біз ұрпақтар өмірінде қалыптасқан дәстүрлерді, саяси құндылықтардың тетігін меңгеру мен саяси тәжірбиенің нормалары мен идеяларын, тұжырымдар мен нанымдарды біріктіретінін аңғарамыз. «Мәдениет ұғымы бір жақты емес, бір сатылы да емес болып табылады. Мәдениет түсінігі аясына жеке адамға, қоғамға, халыққа, ұлтқа, мемлекетке және Әлемге қатысты мәдени позициялар жүйесі енеді. Және айтып кететін бір нәрсе, мәдениетті анықтаудағы үш көзқарасты қолдана отырып, зерттеуші соған тән барлық үрдістерді толық қарастыра алады: тарихи(уақыттылық)- қандай да бір мәдени құбылыстардың уақыты және орны; формальды-функционалды(уақыттан тыс)-мәдениеттің қызметі мен құбылыстарын талдау, олардың уақыттан тыс, қайталанатын және кері түріндегі үдерістерін, интеграция мен дезинтеграцияны түсіну; формальды-уақыттылық үдеріс, әдетте, мәдениеттің өсуі немесе дамуы деп атайды – бұл мәдени жүйенің әр уақытта өзгеруі, бір форма алдыңғы формадан шығуы және келесі бір формаға айналуы. Бұл үдерістің шеңберінде өзгерістер жеке құбылыстармен емес, мәдени құбылыстардың сыныптарымен болады. Мәдениет ұғымына адамзаттық қоғамның өндірістік, қоғамдық және рухани өмірдегі жетістіктер, ережелер мен тәртіптер жиынтығы, тәрбие мен білімділіктің белгілері т.с.с түсініктер кіреді. [4,42]. Әрине, қалалық, аймақтық, аумақтық, этникалық топтар, халықтар, діни ұстанымдар – бұлардың барлығы мәдени әртүрліліктің деңгейлерін көрсететін өзіндік ерекшелігі бар мәдениетке ие. ХХ ғ гуманисті Альберт Швейцер былай дейді: «Мәдениет дегеніміз адам баласының және бүкіл адамзаттың прогресінің жиынтығы, ал бұл процесс индивидтің рухани жетілуге ықпал тигізуі тиіс. Өйтпеген жағдайда, бұл прогресс мәдениетке апармайды» [5, 103]. Адамзат баласы үшін прогресс дегеніміз техникалық пен технологиялық өреме шектелмей, рухани дүниені қатар жетілдіруде назардан тыс қалдырмауды бүгінде қажет етіп отыр. Рухани байлық адамзаттың тірегі. Осы тірекке әлем алыптарының барлығы тапжылмай қызмет етті. Материалдық байлық пен рухани байлық қатар өркендеп жатқан қоғамда халық дүниетанымы заманауи технологияны меңгеруге және ілесе алуға қауқарсыздық танытпас деген ойдамыз.

Әлем халықтарының төл әдет- ғұрыптық заңнамалары қашанда болған және жергілікті халықтың әдет- ғұрпымен үйлестіре жасалған болатын. Дәстүрлі құқықтағы әдет-ғұрып әлемдегі әр халықтың

өзіне тән мемлекет билігіне, қоғамдық құрылысқа, әлеуметтік тұрмысқа қалтықсыз қызмет етіп келген. Баршамызға мәлім бүгінде әлемдік құқық тарихында міндетті түрде оқытылатын ежелгі Рим құқының негізі саналған Вавилонның «Хамураби», Үндінің «Ману» заңдарын алуға болады. Соның ішінде Рим құқының кейбір заң ережелері бүгінгі таңда азаматтық істерді қарауда, оның ішінде жеке кәсіпкерліктегі құқықтық қатынастарды реттеуде жиі қолданылады.

Белгілі отандық ғалымдардың пікіріне сүйенсек, әлем мемлекеттерінің ұстанған құқықтық құрылым жүйесінің бастауында әр халықтың қауымдық құрылыс кезінен қалыптасқан дәстүрлі құқығы тұрды. Рас, ежелгі ата-бабаларымыздың бұдан мыңдаған жылдар бұрын қалыптастырған дәстүрлі құқыққа тән заң ережелері замана дамуында түрлі қоғамдық формацияларға қызмет еткені, тарихи жылнамаларда жақсы сақталған.

Қорытынды. Ендігі кезекте өзіміздің ұлттық мінез-құлқымызға негізделген және Қазақстандағы өзге де ұлттардың дәстүр-салтына, мүддесіне қайшы келмейтін, қайта онымен қабыса алатын заңнама аясында ауылдық округтен сот ұйымын құру бұрынғы билер салған сара жолды қайта жаңғырту қажет. Көшпелі дала философиясы сот қызметін бір ғана мақсатқа бағындырылған—ол әділдікті қорғау. Бұқара халықтың алдында мұндай ауыр жүкті арқалау халық санасында «қара қылды қақ жару» қабілетімен теңеледі. Қазақтың билер соты қоғам талабы мен тереңде түпкілікті ізденіс әрекеттерінің нәтижесі. Ғасырлар бойы қалыптасқан құндылықтық өлшемді жаңа өлшемдермен қайта толықтырып, жандандыру бүгінгі заманның алдына қойған басты міндеті деп айтсақ, қателеспейміз. Ғылымның барлық саласы заманауи құндылықтармен өзін жымдастыра алғанда ғана дамыйтыны анық болып отыр. Бұл жолда ҚР өзінің даму жолында бірнеше векторлы саясатын ұстанып отыр. Билік- қашанда өткір болған. Ол эмоцияны қажет етпейді. Билік нақтылықты, іскерлікті, табандылықты қажет еткен. Билікке дат айтқан, сын айтқан тұлғалар қашанда болған. Билік бұхара халықтың ойынан шығып отыруды көздеген. Ол ылғида жүзеге аса бермеген. Бүгінгі билікке де сын айтушылар өте көп. М.Әуезовтың сөзімен айтқанда : «шын-ол сын, сын-ол шын» деген пікірі маңызды. Билік қашанда қоғамда өзін тұлға ретінде қалыптастыра алған азаматтармен санасып отырған. Бұхара халықтың атынан кесіп сөйлейтін көсемдер, шертіп сөйлейтін шешендер қай қоғамда болмасын болған. Кезкелген мемлекеттің ішкі-сыртқы саясаты болған. Мықты мемлекет ішкі экономикасы мықты қалыптасып, сыртқа өнім шығара алатындығымен өлшенген. Қазіргі таңда Ресей, Иран, АҚШ секілді мемлекеттермен әлем есептескелі отыр. Әр мемлекеттің өзінің сыртқы саясатта ұстанатын ұстанымы бар. Сол жолда мемлекет ішкі тұрақтылықты қамтамасыз ету арқылы, сыртқы саясатта айбатын асыра алған.

Бүгінгі таңда қай мемлекеттің экономикасы мықты, сол елмен санасқалы тұр. Бүгінгі дамып жатқан қоғамның адамға қояр талабы зор. Ол өткенмен салыстыруға келмейді. Бүгінде тәуелсіз ел атанып отырған мемлекеттің бірі болған соң, экономикасы мен саясаты тәуелсіз елдің алдында тұрған мәселе өте көп. Тәуелсіздігіміздің баянды болуы үшін, әрбір азамат өзін бүгінгі қоғамда жан-жақты жетілдіріп, өзін қоғамда іскерлігімен қабілеттілігінің арқасында шыңдап, байытатыны анық. Ендеше, сол мүмкіндікті барынша пайдаланып, қоғамға жалпы әлемге, адамзатқа қажетті құндылықтарды жоғарғы деңгейге көтеріп, оны үгіттеу бүгінгі заманның алдына қойған мақсаты болып отыр. Мұндай мақсат-мүделер ел бүтіндігі мен тұтастығын айқындайтын жолда атқаратын қызметі зор.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. *Барнард А. Антропология тарихы мен теориясы.- Алматы: Ұлттық аударма бюросы, 2018 жыл - 240 б.*
2. *Қуандық Е.С. Саясаттану негіздері. Оқу құралы.- Алматы, 2013.-240 б*
3. *Вятр Е. Саяси қатынастардың социологиясы М., 1979*
4. *Философия культуры. Становление и развитие / под ред. М.С.Кагана. СПб.: Лань, 1998. - 387 с.*
5. *Швейцер А. Культура и этика. М.: Прогресс, 1973. 398 с.*

References:

1. *Barnard A. Antropologiya tarihy men teoriyasy- Almaty: Ul'tyq audarma byurosy, 2018 zh. - 240 b.*
2. *Quandyq E.S. Sayasattanu negizderi. Oқи құралы.- Almaty, 2013.-240 b*
3. *Vyatr E. Sayasi qatynastardyn sociologiyasy M., 1979*
4. *Filosofiya kul'tury. Stanovlenie i razvitie / pod red. M.S.Kagana. SPb.: Lan', 1998. - 387 c.*
5. *Shvejcer A. Kul'tura i etika. M.: Progress, 1973. 398 c*